

Over de betekenis van voetballende sportjournalisten tussen 1912 en 1914.

EEN APARTE DERBY DER LAGE LANDEN

Stijn Knuts

Op zondag 10 maart 1912 zien 13.000 voetbalfans het Belgische nationale team met 2-1 verliezen van Oranje op het veld van de Beerschot Athletic Club in Antwerpen.¹ De 'derby der Lage Landen' is op dat moment goed op weg om een instituut te worden. Al in 1905 wordt de eerste officiële Belgisch-Nederlandse interland gespeeld. In de jaren daarna staan Belgische en Nederlandse teams bijna halfjaarlijks tegenover elkaar.²

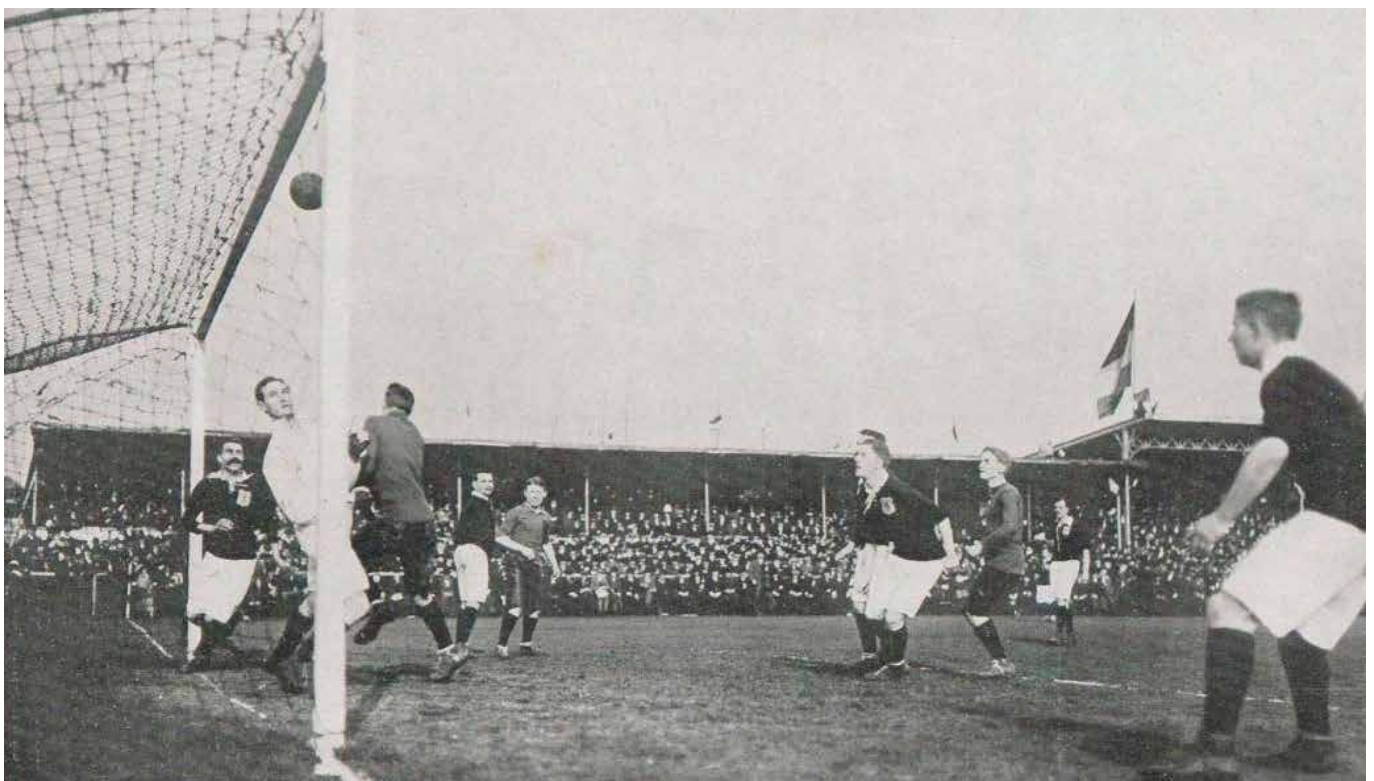
Dit artikel gaat echter niet over de geschiedenis van

die illustere derby der Lage Landen. Enkele uren voor de derby van maart 1912, om tien uur 's morgens, stonden twee andere elftallen klaar voor een heel andere Belgisch-Nederlandse voetbalwedstrijd. We zijn nog steeds in Antwerpen, maar nu op het veld van de stadsrivaal van Beerschot, de Antwerp Football Club. Aan de ene kant van dat veld: elf Belgische sportjournalisten in hun beste voetbaloutfits. Aan de andere: elf Nederlandse collega's. Het eindresultaat is hetzelfde als bij hun meer geoefende tegenhangers. Ook hier verliezen de Belgen van de Nederlanders, met nog zwaardere cijfers zelfs: het wordt 4-0 voor Oranje.³ Anderhalve maand later

¹ *Het Nieuws van den Dag* (11 maart 1912): 9.

² Schalembier, Bruno. *Historiek van het voetbal in België tot de Eerste Wereldoorlog*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling. Universiteit Gent, 1998, 175-181.

³ *La Vie Sportive* (11 maart 1912): 1-2; *La Vie Sportive* (16 maart 1914): 1-2.

Een beeld uit de 'echte' derby der Lage Landen van 1912. Hier houdt de Nederlandse keeper Göbel een Belgisch schot op doel tegen. Bron: *Revue der Sporten* (12 maart 1912): 695.

Hoewel het resultaat weinig bemoedigend is voor de Belgen, is de formule een schot in de roos.

---

staan beide journalistenteams opnieuw tegenover elkaar in de marge van de echte derby, die ditmaal in het Nederlandse Dordrecht plaatsvindt. Het Nederlandse journalistenteam hakt haar Belgische tegenstander ditmaal nog genadelozer in de pan. Op de terreinen van de Nederlandse Bond voor Lichamelijke Opvoeding wordt het maar liefst 15-1 voor de thuisploeg! 'Juist een uitslag om te veronderstellen dat de journalisten beter op papier dan op het groene veld voetballen', zoals de *Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant* fijntjes opmerkt.⁴

Hoewel het resultaat weinig bemoedigend is voor de Belgen, blijkt de formule een schot in de roos. Een klein jaar later staan er weer twee teams van sportjournalisten op het veld van *den Antwerp*, opnieuw enkele uren voor de 'echte' derby van start gaat. Deze keer mogen de Belgen victorie kraaien: ze verslaan hun Nederlandse collega-journalisten met 3 goals tegen 1. Maar de Nederlanders zinnen op revanche: nog in hetzelfde jaar organiseren ze een nieuwe editie van de journalistenderby, ditmaal in Den Haag. Het wordt opnieuw 3-1, maar nu voor Oranje. In 1914, kort voor de oorlog, komen de teams nog tweemaal tegen elkaar uit.⁵

Sportnieuws aan de bal

Het zorgt voor kleurrijke anekdotes, dat journalistenvoetbal. Een beetje sportpret voor de heren van de krant, voordat ze hun zitjes in de perstribune opzoeken om de 'echte' derby der Lage Landen te verslaan. Maar het heeft meer betekenis dan je zou denken. Die vriendschappelijke wedstrijden zijn namelijk een sprekende illustratie van de groei van de sportcultuur in de vooroorlogse Lage Landen, en dan vooral van een sleutelaspect van die cultuur: de sportpers. In dit artikel bespreek ik deze ontwikkeling vooral vanuit het Belgisch perspectief. Al sinds de late negentiende eeuw houdt de Belgische sportpers gelijke tred met de groei van de moderne sportbeoefening. Eerst nog voorzichtig in de jaren 1880, wanneer de eerste voetbal- en wielersclubs in grote steden als Antwerpen of Brussel hand in hand

4 *Algemeen Handelsblad* (27 april 1912): 2; *Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant* (1 mei 1912): 2.

5 *La Vie Sportive* (10 maart 1913): 2.

Vriendschappelijke wedstrijden tussen teams van sportjournalisten waren niet beperkt tot de Lage Landen. Hier zien we een ploeg van Franse reporters spelen tegen een team van de Engelse krant *Daily Mail*, in Parijs in 1908. Bron: Bibliothèque Nationale in Parijs.

gaan met de eerste gespecialiseerde sportbladen. Die laatste zijn nog vaak huis-tuin-en-keukenwerk, met een lezerspubliek van niet meer dan enkele tientallen of honderden jonge sportfanaten. Sneller in de jaren 1890, wanneer de wielersport aan populariteit wint en de Belgische krantenindustrie voor het eerst brood in het nieuwe fenomeen 'sport' ziet. Het aantal nieuwe sportbladen loopt al snel in de tientallen – hoewel de meeste ervan het niet lang uithouden. In 1893 verschijnt zelfs een eerste sportief dagblad, het Brusselse *Le Véloce*. Een paar jaar later krijgt dit blad het gezelschap van een Antwerpse collega: *Le Rush*.

Niet alleen de gespecialiseerde pers schrijft vanaf de jaren 1890 meer en meer over sport. Grote dagbladen zoals het Brusselse *La Chronique* of het Antwerpse *Le Matin* hebben evengoed hun eigen, weliswaar bescheiden 'Chronique Sportive'. Samen met de populariteit van voetbal, wielrennen en van nieuwe sporten als motorracen blijft die sportpers groeien. In 1906 verschijnt zo het nieuwe sensatieblad *La Dernière Heure*, dat de mosterd haalt bij de Britse *tabloids*. De krant zet onmiddellijk zwaar in op sportnieuws. Toegegeven, in veel grote kranten vind je onder de kop 'sportnieuws' nog altijd maar enkele lijntjes met droge uitslagen. De trend is niettemin duidelijk: in de jaren voor de 'Grote Oorlog' kan geen krant het nog zonder sportberichten stellen.⁶

De krant op het veld

Om al die sportrubrieken en gespecialiseerde week- of dagbladen te vullen, zijn er gespecialiseerde journalisten nodig – met kennis van zaken en een

6 Knuts, Stijn. *Converging and competing courses of identity construction: shaping and imagining society through cycling and bicycle racing in Belgium before World War Two*. Onuitgegeven doctoraatsverhandeling. Leuven: KU Leuven, 2014, 314-320; Schoevaerts, Willy. *Lexicon van de Belgische Sportjournalistiek*. Herent: Peeters, 2011, passim; Milders, Matthias Van. *Ontstaan en ontwikkeling van de geschreven sportjournalistiek in Antwerpen 1866-1900*. Antwerpen: UIA, 2002.

vlotte, accurate pen – die kopij kunnen aanleveren over de altijd uitdijende hoeveelheid wedstrijden en evenementen. De sportjournalist wordt zo een integraal deel van het perslandschap. Precieze cijfers over hun stijgende aantallen ontbreken, maar tegen 1912 zijn ze op zijn minst al met genoeg om een voetbalploegje te vormen. Kijk maar naar de Belgische selectie van 1912: dat team bestaat uit journalisten die voor algemene dagbladen over sport schrijven, zoals Albert Mestag van *La Patriote* of Emile Kneipe van *La Dernière Heure*, maar ook uit reporters van de gespecialiseerde sportpers zoals Caro, Leroy and Edouard Hermès, die allemaal voor *Vélo-Sport* werken.

Die samenstelling – deels algemene dagbladen, deels sportbladen – blijft een constante in de jaren daarna. In de Nederlandse teams leek dat niet anders te zijn. Sportjournalisten als Jongnière van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* of Bakker van het *Haagsche Dagblad* droegen hetzelfde truitje als Frenkel en De Vries, die allebei voor sportblad *De Sport* schreven.⁷

Niet al die *internationals*-in-bijberoep zijn voltijds sportjournalist. Verschillende reporters in het Belgische team combineren hun sportverslaggeving met andere vormen van journalistiek. Schrijven voor de pers is hun beroep, en dat moet nu eenmaal opbrengen. Sommigen hebben zelf nog een actieve sportcarrière. Graindorge en Caro, de twee journalisten die in 1913 de Belgische verdediging recht houden, spelen in de eerste divisie voor respectievelijk Football Club de Liège en Club Sportif Verviétois. Op het middenveld combineert de jonge reporter Danly zijn sportjournalistieke activiteiten voor het blad *Echo-Sportif* dan weer met een lidmaatschap van de Brussels Racing Club, waar hij aan atletiek en hockey doet.⁸ Uitzonderlijk is dat niet, want een sportjournalist met praktijkervaring ligt goed in de markt. Aan de Nederlandse kant is dat net zo. In 1912 en 1913 komt zelfs Pim Mulier uit voor Oranje. De 47-jarige Mulier is de oudste man op het veld, maar was voor 1900 zowel een van de grootste pioniers van de moderne sport in Nederland en zelf actief als sportpublicist en als voetballer bij de Haarlemsche Football Club.⁹

Sportjournalisten, verenigt u!

De Belgisch-Nederlandse partijtjes tonen niet alleen dat er meer en meer sportjournalisten komen, maar ook dat veel van die journalisten zich er meer

bewust van zijn dat ze een specifiek beroep uitoefenen. De nieuwe sportcultuur brengt een nieuwe sportindustrie met zich mee. Er ontstaan nieuwe beroepen, van coaches en trainers tot producenten en verkopers van sportkledij en attributen als voetballen of tennisrackets. De sportpers is een hoeksteen van die nieuwe industrie, de sportjournalist een sleutelberoep. Zonder nieuws over de prestaties van atleten en de uitslagen van wedstrijden blijft de reikwijdte van sporten immers beperkt tot een kleine regio. In de krant kan iemand uit Brussel echter 's morgens lezen wat er de avond ervoor op een wielervedstrijd in Parijs is gebeurd.

Terwijl hun beroep stilaan de kinderschoenen ontgroeit, beginnen veel sportjournalisten ook interesse in elkaar te tonen. Sportjournalisten komen vaker en vaker samen in de marge van hun beroepsbezigheden. Om zich te vermaken en met elkaar te praten, maar ook om ervaringen te delen of over gemeenschappelijke problemen te spreken. Zo komt een beroeps cultuur tot stand. Praktijken als voetbalwedstrijdjes spelen tegen collega's van over

Een groepsfoto van de Franse journalistenploeg uit de vorige afbeelding
Bron: Bibliothèque Nationale in Parijs.

de landsgrens zijn daar een mooie uiting van. Voor de Belgische sportjournalisten zijn de partijtjes tegen de Noorderburen trouwens niet de eerste gelegenheid waarbij ze in teamverband optreden. Al in mei 1911 spelen elf sportreporters bijvoorbeeld vriendschappelijke wedstrijden tegen voormalige spelers van de Belgische eersteklasseclubs Daring Club Brussel en Club Brugge.¹⁰ In dat journalistenteam vinden we veel van de namen terug die minder dan een jaar later tegen hun Oranje-collega's spelen. Een paar dagen later speelt dat prille Belgische journalistenelftal dan weer een wedstrijd tegen een team van Belgische scheidsrechters. Interessant genoeg doen ze dat in de marge van een Belgisch-Ne-

⁷ *La Vie Sportive* (6 maart 1913): 1-2.

⁸ *La Vie Sportive* (19 februari 1914): 2.

⁹ *La Vie Sportive* (10 maart 1913): 2.

¹⁰ *La Dernière Heure* (10 mei 1911): 4; *Le Peuple* (21 mei 1911): 2.

Het Belgische journalistenteam? De oudere personen in het team lijken erop te wijzen dat dit geen gewoon elftal was. Bovendien werd de foto getrokken op het veld van Antwerp F.C., waar de journalisten gewoonlijk hun wedstrijden speelden. Bron: Algemeen Rijksarchief in Brussel.

derlandse voetbalwedstrijd voor militairen. Misschien komt hier het idee voor het eerst naar voren om ook zo'n derby der Lage Landen voor journalisten te organiseren?¹¹ In Nederland experimenteren journalisten (hoewel daar niet alleen sportreporters bij zijn) in dezelfde periode met het oprichten van een gelegenheidselftal.¹² Zowel in die vroege wedstrijden als in de Belgisch-Nederlandse ontmoetingen is niet alleen de wedstrijd zelf van tel. Na negentig minuten competitie volgt altijd een gezellig groepsdiner, doorspekt met speeches van beide partijen. Een ideale gelegenheid om elkaar beter leren te kennen en een band te smeden. Die socialiserende functie wordt nog versterkt door de lollige sfeer van 'jongens onder mekaar' die rond elke wedstrijd hangt. Zo moet er bij de derby van 1912 nog snel-snel naar een scheidsrechter worden gezocht onder de aanwezigen, en luisteren een aantal collega-journalisten het wedstrijdverloop op door enthousiast te supportereren.¹³

Nog belangrijker is dat deze journalistenwedstrijden geen geïsoleerde initiatieven zijn. Op zijn minst aan de Belgische kant hangen ze nauw samen met de opkomst en de werking van beroepsorganisaties voor sportjournalisten. Die waren wel geen splinternieuw verschijnsel. Op 12 maart 1896, op het hoogtepunt van de wielergekte van de jaren 1890, richtten enkele wieljournalisten het Syndicat de la Presse Cycliste Anversoise op, een beroepsvereniging voor Antwerpse wieljournalisten. Om tegemoet te komen aan de groeiende populariteit van andere sporten dan het wielrennen verbreedt die organisatie in 1901 haar werking naar alle sportjournalisten in het Antwerpse. Meer dan vijftien jaar lang is dat syndicaat de eerste en enige belangenvereniging van de prille Belgische sportpers, hoewel er regelmatig pogingen zijn om andere regionale of nationale

11 *De Maasbode* (15 mei 1911): 3.

12 *Provinciale Noordbrabantsche/'s Hertogenbosche Courant* (8 mei 1911): 5.

13 *La Vie Sportive* (11 maart 1912): 1-2.

In de jaren voor de 'Groote Oorlog' kan geen krant het nog zonder sportberichten stellen.

---

organisaties op te richten. Het Syndicaat is een sociaal trefpunt voor haar leden, maar probeert evengoed de rol van belangenverdediger op zich te nemen, bijvoorbeeld wanneer het erover gaat om haar leden perskaarten voor bepaalde sportevenementen te bezorgen.¹⁴

Het is dit Antwerpse Syndicaat dat volgens de Brusselse krant *Le Vingtième Siècle* in maart 1912 het concrete initiatief neemt om in de marge van de derby der Lage Landen de eerste journalistenderby te organiseren.¹⁵ In 1913 schenkt haar schatbewaarder en voormalig president Alfred Martougin, een succesvol zakenman, sportbestuurder én sportjournalist bij het socialistische dagblad *Le Peuple*, zelfs een speciale trofee aan de wedstrijd. In het vervolg zou de winnaar van elke Belgisch-Nederlandse ontmoeting de 'Coupe Martougin' naar huis mogen nemen.¹⁶ Door de forse groei van de sport duiken rond dezelfde periode bovendien gelijkaardige verenigingen op, wat het vinden van spelers voor derbyteams makkelijker maakt. Zo stichten een aantal sportjournalisten uit het Luikse in 1911 de 'Association des Journalistes Sportifs Liégeois'. In samenwerking met de sportclubs uit de regio zorgt die onder meer voor een centraal verzamelpunt voor alle sportuitslagen, zodat de leden van de vereniging snel aan informatie kunnen komen.¹⁷ Op 30 mei 1913 wordt zelfs een nationale vereniging voor sportjournalisten opgericht, de 'Association Professionnelle Belge des Journalistes Sportifs'.

De toevoeging van het adjectief 'professioneel' is veelzeggend: de sportjournalisten in kwestie beschouwen zich niet als hobbyisten, maar als ernstige *professionals*, die een serieus beroep beoefenen. Albert Mestag, een vaste waarde in het Belgische journalistenteam, wordt de eerste schatbewaarder

---

14 1913-1988. *Gedenkboekje uitgegeven ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van de stichting van de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten*. Brussel, Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten, 1988, 38.

15 *Le Vingtième Siècle* (10 maart 1913): 2.

16 Mortelmans, Koen. 'MARTOUGIN, Alfred Léon Narcisse.' In: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, vol. XVII. Brussel, Paleis der Academiën, 2005, 429-432.

17 *La Meuse* (6 september 1912): 3.

Sportjournalisten komen vaker en vaker samen in de marge van hun beroepsbezigheden.

---

van de organisatie.¹⁸ Het initiatief voor de Association komt ditmaal van een groep Brusselse wielersportjournalisten, die echter benadrukken dat de organisatie openstaat voor alle sportreporters van het land. Al snel heeft de nieuwe organisatie goede banden met hun oudere collega's van het Antwerpse Syndicaat.

Van laatste fluitsignaal tot nieuwe aftrap

De Belgisch-Nederlandse journalistenwedstrijden zijn duidelijk meer dan een pleziertje. Ze tonen een beroep in volle ontwikkeling. Daar horen ook spanningsvelden en breuklijnen bij. In het geval van het Belgische journalistenploeg gaat het om een breuklijn die de hele Belgische samenleving doortrekt: de taalkwestie. Zowel de journalistenteams als de beroepsorganisaties voor sportjournalisten bestaan immers bijna volledig uit Franstaligen. In een land waarin de politieke, economische en culturele elite voornamelijk Franstalig is, is de vroege sportpers dat evengoed. Daar komt slechts geleidelijk verandering in. Op het moment dat de eerste journalistenwedstrijden worden gespeeld, is de Nederlandstalige sportpers aan een langzame opmars bezig. Nieuwe Vlaamse bladen als *Sportvriend* (1909) en *Sportwereld*

(1912) veroveren een groeiend lezerspubliek, maar krijgen – vaak tot frustratie van hun reporters – weinig erkenning van de al wat meer gevestigde, sterk Franstalige sportjournalistieke middens. Die komt er maar geleidelijk in de tussenoerlogse periode.¹⁹

Op 15 maart 1914 eindigt de laatste vooroorlogse editie van de journalistenderby op een duidelijke Belgische overwinning. Het wordt 2-1 in Antwerpen. De Belgen zijn in hun nopjes: omdat dit hun tweede thuisoverwinning op rij is, mogen ze de Coupe Martougin voorgoed mee naar huis nemen.²⁰ De Nederlandse journalisten zullen jaren moeten wachten op een herkansing. Wanneer enkele maanden later de 'Grote Oorlog' uitbreekt, is er van voetbal niet veel sprake meer in België.

Na de oorlog herleeft de 'derby der sportjournalisten'. Op 5 september 1920, op de laatste dag van de Olympische zomerspelen, is Antwerpen opnieuw het toneel van een match tussen Belgische en Nederlandse journalisten. De Nederlandse journalist Boas van *De Telegraaf* – in de wolken met de 1-0 winst van Oranje? – biedt op het diner achteraf zelfs aan om voor een nieuwe wisselbeker te zorgen, die de door de Belgen veroverde Coupe Martougin moet vervangen.²¹ De jaarlijkse wedstrijd had de oorlog overleefd! Onlogisch was dat niet. In de loop van de jaren 1920 groeit de sport sterker dan ooit. In het zog van die groei ontwikkelt de sportjournalistiek zich verder als beroep, met zijn eigen regels, gebruiken en beroeps-cultuur. En daar hoorde nog altijd een vriendschappelijk potje voetbal bij.

---

18 Mahau, Hector. *75 années de journalisme sportif en Belgique 1913-1988*. Henegouwen: Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten. Sectie Henegouwen-Namen, 1993; Lamoral, Rik. *100 sportspress.be*. Brussel: 2013.

19 Knuts, *Converging*, 288-292; *Sportwereld* (13 februari 1914): 1 en (8 januari 1923): 1.

20 *La Vie Sportive* (16 maart 1914): 2.

21 *La Dernière Heure* (6 september 1920): 3.

Ingezonden bericht

Deventer, 5 december 2017

Geachte Redactie van *de SPORTWERELD*,

Met belangstelling en positieve waardering heb ik kennis genomen van de bijdrage 'De Band, die bindt' in *de SPORTWERELD* #82-83, herfst 2017, pp. 17-18. Helaas moet ik u op een 'foutje' wijzen. De in het artikel aangehaalde sportjournalist Chris Groothoff kan de gepresenteerde foto in 1935 hebben ontdekt, maar hij dateert van 1925. In ons jubileumboek *U.D. Honderd Jaar Not Out!* (Gedenkboek van de Deventer Cricket- en Footballclub "Utile Dulci", 1875-1975, Gerh. J. Lugard jr., red., Deventer, 1975) staat deze foto op p. 126 vermeld met de tekst: "'U.D.-50" viering door oud-U.D.ers in het toenmalige Djocja' (thans Yogyakarta). De volgende namen staan vermeld, van links naar rechts: Jacq. van der Mey, Joh. van Dijk, Mr. E. Wilmlink, Ir. J. Grandjean, J.V. Schattenkerk, J. Spaander (lid van de estafetteploeg atletiek, kampioen van Nederland 4 x 100 mtr., 1915-1917), M. Holterman ten Hove, G. Rijken (doelman van het U.D. kampioenselftal van Oost-Nederland, 1908), F. Karthaus en D.J.C. Dijkers (ere-vice voorzitter).

Vriendelijke groeten,

Louk Hartong, archivaris Koninklijke D.C. en F.C. Utile Dulci